

Определяются основные компоненты коммуникативной компетентности и методы обучения, характеризуются факторы готовности курсантов к будущей профессиональной деятельности.

Ключевые слова: иноязычная коммуникация, коммуникативная компетентность, английский язык по профессиональному направлению, коммуникативный подход, проблемно-деятельностный подход.

Romenskiy A.V.

FORMING THE COMMUNICATIVE COMPETENCE OF FUTURE SEAMEN IN THE PROCESS OF STUDYING PROFESSIONAL ENGLISH

In the article, the author considers issues connected to the development of professional-communicative competence of cadets of higher educational institutions, by means of studying the subject «Professional English».

Special attention is paid to implementing the communicative and problematic approaches to studying foreign languages. In addition to that, the author determines the role of foreign communicative competence in the process of forming a well-qualified seaman.

Key components of communicative competence and training methods are defined, factors of cadets' readiness for future professional activity are characterized.

Also, peculiarities of teaching the subject «Professional English» and organizing the process of training future maritime specialists are being analyzed.

In addition to that, special attention is paid to case-studies method of teaching English in higher maritime educational institutions.

The main idea which the author wanted to cover in the article is the importance of communicative competence and also foreign communicative approach in forming a comprehensively developed seaman, ready to his professional activities and also to act appropriately in all possible extreme situations which may occur.

Key words: foreign communication, communicative competence, Professional English, communicative approach, problem-based approach.

Рецензент: Кузьменко В.В.

УДК 37.013

Сізов В.В.*

**ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СТУДЕНТА
ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ МУЗИЧНОГО СПРЯМУВАННЯ
(ДО ПОСТАНОВКИ ПРОБЛЕМИ)**

У статті розглянуто психолого-педагогічні проблеми і напрямки розвитку особистості студента консерваторії, роль і місце художньо-естетичного фактору в підготовці спеціаліста. Окреслюються три проблеми в підготовці студента консерваторії: проблема художньо-естетичного навчання студента; проблема більш глибокої педагогічної підготовки; проблема психології особистості студента-музиканта. Підкреслюється необхідність більш глибокого вивчення студентами художньо-естетичного блоку дисциплін, що істотно збагатить творчу складову в професійному навчанні та вихованні. Розглядається тема педагогічної освіти майбутніх музикантів, необхідність доповнення навчальних планів з метою більш глибокої педагогічної підготовки студентів. Визначається особистісно-психологічний фактор у навчанні студента-музиканта.

Ключові слова: художньо-естетичне навчання, студент вищого музичного навчального закладу, мистецтво, музична освіта, педагогічна підготовка, творчість, психологія особистості.

* © Сізов В.В.*

Формування художньо-естетичного світогляду студента вищого навчального закладу музичного спрямування – явище, яке містить два основні елементи. Перший – естетичний розвиток. Безперечно, що естетична підготовленість формує особливу естетику виконання музики, підкреслює майстерність музиканта, увиразнює здібність володіти інструментом. Художність, емоційність, образність, асоціативність у виконанні музики – це неодмінні характеристики, коли мова йде не про ремесло, а про мистецтво. Другий елемент – педагогічний. Сформований стійкий художньо-естетичний світогляд є педагогічним інструментом передачі, донесення музичного мистецтва до оточуючого соціального середовища. Істотним фактором, який здатний здійснювати вплив на весь процес навчання студента, є психологія особистості учня.

Метою статті є визначення та розгляд деяких психолого-педагогічних проблем навчання студентів навчального закладу музичного спрямування, ролі й місця художньо-естетичного компонента в підготовці спеціаліста-музиканта.

Проблеми навчання в системі професійної музичної освіти, естетичного розвитку студентів як елемента навчального процесу відображено в роботах А. Азархіна, О. Бурова, М. Кагана, Л. Столовича, Ю. Лотмана, В. Медушевського.

У розгляді системи навчання студентів-музикантів було визначено три загальні групи проблем, які впливають на зміст системи навчання.

Перша проблема. Художньо-естетичне навчання та виховання в системі професійної музичної освіти є предметом особливого значення. Професійна підготовка студента-музиканта сама по собі є оболонкою естетичного, де реалізуються художні цілі і завдання освіти. Тому художньо-естетичний фактор у навчальному закладі музичного профілю має значні особливості, він є складовою, найважливішим показником рівня якості підготовки музиканта.

Можна відзначити, що студент першого курсу – особистість, цілком орієнтована та підготовлена для сприйняття естетичних складових навчання. Крім того студент-музикант уже з першого курсу чітко орієнтований на професійне навчання, він наполегливий і цілковито віддає перевагу професійній підготовці. Дослідження доводять, що ще з музичного училища студенти виявляють стійку тенденцію в системі сприйняття видів мистецтв.

Художньо-естетичні смаки спрямовані на класичну музику, літературу, театр. Сфери масової культури відходять на другий план. Естрадна музика, кінематограф, телебачення посідають незначне місце в художніх пріоритетах студентів-музикантів. І це природно для людей, які все свідоме життя займаються музикою. У класичному варіанті навчання має таку тривалість: музична школа – 5-10 років, потім, як правило, музичне училище – 4 роки, і далі – вищий навчальний заклад. Студент-першокурсник – молода людина, за плечима якої від 9 до 15 років навчання виконавської майстерності! Особистість цілком сформована у сфері художньо-естетичних смаків.

Формується ситуація, коли, з одного боку, уже підготовлена естетична, емоційна основа для сприйняття інших художніх уявлень, створена емоційна основа, психологічні умови, готовність внутрішнього світу молодої особи до подальшого естетичного збагачення особистості. Але, на жаль, цього не відбувається повною мірою.

У цьому і полягає проблема. Стан художньо-естетичного розвитку характеризує винятково професійно-виконавську спрямованість студентів музичних ВНЗ. Це можливо пояснити тим, що коли студент класичного вишу може показати свою практичну кваліфікацію тільки в майбутньому, то студент-музикант повинен робити це завжди й постійно. Також необхідно враховувати той факт, що студент вищого навчального закладу вже має за плечима багаторічний досвід занять музикою. Тому й ставлення до навчання з фаху пріоритетне. Основні акценти в навчанні спрямовано на професійну підготовку майбутнього виконавця. При цьому ця позиція викладачів спрямована на студентів уже з перших днів навчання. Регулярна участь студентів у різноманітних конкурсах, фестивалях ще більше зміцнює цю думку у свідомості учнівської молоді.

Студент змушений перебувати в навчальному закладі значно більше часу, ніж студент класичного ВНЗ. І це проблема не нова. Це тема, яка обговорювалась ще в шістдесяті роки ХХ століття «...перенавантаження навчальних планів здійснює вплив на спрямування усієї навчально-виховної роботи..., студенти не встигають слухати нову музику, читати художню літературу, відвідувати театри: вони зайняті терміновим виконанням поточних завдань, а художнє життя країни проходить без них» [1, с. 48].

Сьогодні ситуація не змінилася. Художньо-естетична освіта має однобічний характер та обмежується навчальними планами, орієнтованими на суто професійну підготовку студентів.

Художнє, естетичне, емоційне в навчанні музиканта – явище найважливіше, і що сильніше розвинено вказані компоненти в особистості музиканта, то більше в його професійній діяльності буде художності, естетики, емоційності. При цьому обмеженість естетичного розвитку створює проблеми психолого-педагогічного характеру. Очевидно, що далеко не всі випускники творчого ВНЗ стануть відомими виконавцями, але практично всі (переважна більшість) стануть учителями, викладачами. Тут і виникає друга проблема – проблема педагогічної підготовки випускника музичного навчального закладу.

І сьогодні в педагогіці музичної освіти обговорюється ця тема: «...системи навчання музиканта-педагога в консерваторіях і музично-педагогічних вузах істотно відрізняються одне від одного.. При цьому значно втрачають студенти консерваторії, які не отримують педагогічних знань та навичок в достатньому обсязі, необхідному для майбутньої викладацької діяльності. У результаті багатьом з них доводиться «методом спроб і помилок» накопичувати та вдосконалювати свою професійну педагогічну майстерність. У музично-педагогічних інститутах та академіях увага до психолого-педагогічної підготовки музиканта більш ретельна» [2]. І тепер це спільна ситуація на пострадянському просторі, і з позицією авторів складно не погодитись.

Випускнику вищого навчального закладу необхідні педагогічні знання в значно більшому обсязі, ніж вони є сьогодні, у майбутньому це вчитель музики, викладач дитячої музичної школи, музичного училища або навчального закладу культури тощо. Випускник консерваторії – представник творчої інтелігенції – повинен володіти педагогічними технологіями, і в першу чергу художньо-естетичного характеру.

Працюючи з дітьми в дитячих музичних школах, музичних училищах, володіючи знаннями, технологіями, навичками передачі учням не лише техніки гри на інструменті, але й художньо-естетичного, емоційного аспектів ставлення до мистецтва в цілому, а мистецтво у свою чергу «...відбиває естетичні грані життя і виражає естетичне ставлення до об'єктивної реальності... Мистецтво є концентрованим втіленням творчої діяльності... У співтворчості діяльності митця і реципієнта народжується така специфічна людська якість, як «художність», завдяки якій особистістю здійснюється художнє освоєння світу» [3, с. 48], випускник консерваторії повинен мати здібність до формування в учня художнього сприйняття світу в цілому, а це вже інше, ніж навчання ремеслу музиканта. Йдеться про підготовку особистості, здібної до творчості, здатної бути носієм духовності.

Тому підготовка студентів має враховувати педагогіку художньо-естетичного характеру значно більшою мірою, ніж це є сьогодні. Навчати розуміти, сприймати, переживати зразки мистецтва – найважливіше завдання творчої інтелігенції, представників і носіїв цього виду людської діяльності, їх соціальна функція.

Третя проблема – проблема психолого-педагогічного характеру особистості студента. Дослідження в цьому напрямку виділяють основні тенденції, які впливають на природу творчого становлення музиканта:

1) уявлення про «харизматичну» природу таланту музиканта. Відповідно до цього уявлення рівень творчої самореалізації музиканта-виконавця зароджено винятково «в генах». Шлях розвитку музиканта – лише поступове розгортання генетичної

програми. Таким чином, завданням навчання є лише оволодіння виконавськими навичками, і завданням педагога є лише «не заважати» талановитому учню ставати творчою особистістю;

2) уявлення про винятковість особистісних рис музиканта. Міф про те, що музикант – людина первинно «інша», «з іншого світу», упевнено побутує як у музикантському, так і в «немузикантському» середовищі.

Професійне навчання музиканта зазвичай починається у 5-7 років, і часто у музиканта залишається враження, що не він обрав професію, а «музика обрала його». Практично ніхто зі студентів консерваторії не почував характерні для періоду адаптації міркувань, вагань. Тому особистість музиканта начебто «не належить сама собі» і формується ірраціональним способом, у зв'язку з чим будь-яке «людське» втручання в цьому контексті неможливе;

3) третій «міф» - чіткий розподіл на «вищих» і «нижчих» представників професії, «рядових» і «геніїв». З перших років навчання дитина порівнюється з відомим або гіпотетичним «вундеркіндом», і вже років 8-10 ставиться імовірна «межа» розвитку її таланту (іноді поза врахуванням загальної ситуації розвитку людини, особливостей і труднощів її зростання, формування її особистості). Відповідно до результатів проведеного опитування всі (100 %) наших виконавців ставилися до себе як до пересічних музикантів, яким «не варто й намагатись» увійти у «велике» музичне мистецтво. Таке уявлення про себе було не лише у зрілих професіоналів старшого віку, але навіть у студентів-першокурсників консерваторії, які лише починають своє професійне становлення. У 92 % опитаних виявлено неадекватно занижену самооцінку своїх здібностей, потенцій або професійних досягнень. Звідси: 1) ризик стресів; 2) проблеми впевненості в собі; 3) проблеми спілкування; 4) проблеми мотивації до діяльності [2].

Безумовно, позначені проблеми торкаються деяких аспектів професійної підготовки студентів-музикантів. Однак у плані їх рішення позначились деякі процеси. Заслуговує на увагу Аналітична доповідь, підготовлена Інститутом проблем виховання Національної академії педагогічних наук України в межах проекту «Мистецька освіта в країнах СНД: Розвиток творчого потенціалу в ХХ столітті». У науковому виданні представлено результати проведеного дослідження сучасного стану мистецької освіти в Україні. Деякі висновки висвітлюють як проблеми, так і напрямки їх вирішення. Заслуговують на увагу пропозиції щодо розширення автономії вищих навчальних закладів мистецького профілю у зв'язку зі специфікою діяльності творчих ВНЗ, також потребує коригування положення Болонської системи стосовно ВНЗ мистецтва згідно із зазначеною специфікою, мінімізування уніфікації навчальних програм та ін. Реалізація вказаних пропозицій безумовно надасть можливість вирішення багатьох проблем у художньому навчанні [4].

Таким чином, і аналіз спеціальної літератури 60-70-х рр. минулого століття, і сучасні публікації підтверджують актуальність вказаних проблем у системі навчання й виховання, розвитку студентів-музикантів. Специфіка підготовки музиканта-професіонала потребує нестандартного підходу до організації навчального й виховного процесу. Індивідуалізація навчання, емоційно-естетична складова підготовки музиканта особливо потребує врахування психологічних відмінностей студентів. Визначені проблеми – єдиний комплекс взаємозалежних факторів. Але кожен з них потребує окремого сутнісного вивчення.

Література:

1. Скребков С. Преодолеть застой / С. Скребков // Советская музыка. – М., 1964. – № 2. – С. 48.
2. Лучинина О. Практическая психология для музыкантов / О. Лучинина, Е. Винокурова. – Астрахань: Издательство Астраханской государственной консерватории, 2008. – 144 с.

3. Шевченко Г. П. Музично-виконавська діяльність студентської молоді: монографія / Г. П. Шевченко, І. О. Єненко. – Луганськ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2010. – 168с. + 6 вкл.
4. Мистецька освіта в Україні: розвиток творчого потенціалу в ХХ столітті: Аналітична доповідь українською, російською, англійською мовами: наук. видання / [Л. М. Масол, О. В. Базелюк, О. А. Комаровська, В. Г. Муромець, В. В. Рогозіна]; за наук. ред. Л. М. Масол. – Аура Букс, 2012. – 240 с.

Сизов В.В.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ СТУДЕНТА ВЫСШЕГО УЧЕБНОГО ЗАВЕДЕНИЯ МУЗЫКАЛЬНОГО НАПРАВЛЕНИЯ (К ПОСТАНОВКЕ ПРОБЛЕМЫ)

В статье рассматриваются психолого-педагогические проблемы и направления развития личности студента музыкального учебного заведения, роль и место художественно-эстетического фактора в подготовке специалиста. Обозначаются некоторые проблемы в подготовке студента-музыканта: проблема художественно-эстетического развития личности студента; проблема более глубокой педагогической подготовки; проблема психологии личности студента-музыканта. Подчеркивается необходимость более углубленного изучения студентами художественно-эстетического блока дисциплин, что существенно дополнит и усилит творческую составную в профессиональном обучении и воспитании музыканта. Рассматривается тема педагогического образования будущих музыкантов, необходимость дополнения учебных планов с целью организации более глубокой педагогической подготовки студентов. Выделяется значение личностно-психологического фактора в обучении студента-музыканта.

Ключевые слова: художественно-эстетическое обучение, студент высшего музыкального учебного заведения, искусство, музыкальное образование, педагогическая подготовка, творчество, психология личности.

Sizov V.V.

PSYCHOLOGIC AND PEDAGOGICAL PROBLEMS OF DEVELOPMENT OF STUDENT OF ESTABLISHMENT OF MUSICAL DIRECTION

Psychologic and pedagogical problems and directions of development of personality of a student of conservatoire, role and place of artistic-aesthetic factors in training of a specialist are considered in the article. In this article there are three problems in training students: the problem of artistic-aesthetic development of student, the problem of deeper pedagogical training; the problem of psychology of personality of a student are outlined.

The necessity of deeper study by students artistic-aesthetic block disciplines, which intensifies creative component in education of musicians is underlined.

In the article the theme of pedagogical education of future musicians, necessity to correct educational curriculums for the purpose to train students not only as performers, but as teachers-professionals is considered.

The psychological factor in education of a personality of a student- musician exists in this direction; mentioned stereotype is chosen. Three basic tendencies that exert influence on process of a formation of musician are noted: 1) student's idea about the level of creative self-realization of musician performer; 2) exclusiveness of individual peculiarities of musician; 3) myth about division in «ordinary» and «genius» musicians.

The author of this article offers to discuss mentioned problems on the position of psychological and pedagogical approach.

Key words: artistic-aesthetic education, student of higher musical educational establishment, art, musical education, pedagogical training, creativity, psychology of individuality.